

**Biologisk mangfold
i Høybuktkmoen skyte- og øvingsfelt,
Sør-Varanger kommune, Finnmark**

BM-rapport nr 59-2003

Dato: 11.04.05

Tittel: BM-rapport nr 59 (2003) Biologisk mangfold i Høybuktknoen skyte- og øvingsfelt, Sør-Varanger kommune, Finnmark	Emneord: Kartlegging, Biologisk mangfold, Naturtyper, Forvaltningsråd, Høybuktknoen, Sør-Varanger, Ferskvann, Vilt, Røddlistearter
Prosjektansvarlig NINA: Geir Helge Systad Prosjektkonsulenter: Karl-Birger Strann, Hans Tømmervik, Ellen Elverland og Vigdis Frivoll. Norsk institutt for naturforskning (NINA) Polarmiljøsentret N-9296 Tromsø Tlf: 77 75 04 00 Fax: 77 75 04 01	Dato: 11.04.2005
Oppdragsgiver: Forsvarsbygg, Divisjon Rådgivning, Kompetansesenter Miljø- og kulturminnevern Postboks 405, Sentrum, 0103 Oslo Prosjektnummer 2NM 7000807	Oppdragsreferanse Forsvarsbygg: Bjørn Arne Rukke (prosjektleder), Tlf.: 23 09 34 98 / (0510) Øyvind Andreassen Tlf: 23 09 51 50 / (0510) Thomas Olstad Tlf: 23 09 76 60 / (0510) Line S. Selvaag Tlf: 23 09 33 54 / (0510) Fax: 23 09 34 47
Sammendrag: Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) pålegger den enkelte sektor å gjennomføre kartlegging av biologisk mangfold innenfor sine ansvarsområder. Som en del av denne har Forsvaret utarbeidet en egen plan, <i>Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold</i>, som sammen med <i>Forsvarets handlingsplan for miljøvern (2002)</i> gir forutsetningene for gjennomføringen av prosjektet "Biologisk mangfold i Høybuktknoen skyte- og øvingsfelt". Kartleggingsarbeidet følger metodikken som er gitt i fire håndbøker utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning. Dette omfatter <i>naturtypekartlegging</i>, <i>viltkartlegging</i>, <i>ferskvannskartlegging</i>, <i>marin kartlegging</i> og <i>kartlegging av rødlistede arter</i>. Disse temaene blir så vurdert samlet ved en sammenveining slik at de viktigste områdene for biologisk mangfold i skyte- og øvingsfeltet identifiseres. Forsvarsbygg har utarbeidet en egen kravspesifikasjon der det gis retningslinjer for gjennomføringen av arbeidet. Rapporten gir først en kort innføring i bakgrunn, lovverk samt internasjonale forpliktelser for ivaretagelse av biologisk mangfold i Norge. Deretter gis en kort beskrivelse av geografi og naturgrunnlag for Høybuktknoen skyte- og øvingsfelt. Ved kartleggingen av Høybuktknoen skyte- og øvingsfelt er det identifisert seks naturtypelokaliteter og fem viltområder. 13 rødlistearter er påvist i skyte- og øvingsfeltet. Ved sammenveiningen er fire områder vurdert som viktige for biologisk mangfold og to som lokalt viktig område. Ingen ble vurdert som svært viktige. Det gis forvaltningsråd for hvert av disse områdene. Det er viktig at forvaltningsrådene etterleves for å ivareta biologisk mangfold i de sammenveide områdene. Det er laget et kart for hvert av temaene naturtyper, vilt og rødlistede arter samt et <u>sammenveid statuskart</u> for biologisk mangfold. Kartene finnes i denne rapporten i målestokk 1:50 000 og som digitale kart. Kart som inneholder sårbar informasjon om rødlistearter og vilt er unntatt offentligheten og følger ikke rapporten, men er levert til Forsvarsbygg. Alle opplysninger om naturtyper, vilt, rødlistearter og karplanter med betydning for verdisettingen er lagt inn i databaseverktøyet Natur2000. Digitale kartverk vil være tilgjengelig i Forsvarets informasjonssystem for eiendom, bygg og anlegg (FIS/EBA) og FMGTs kart- og katalogtjeneste (FIS/BASIS). Samtlige UTM-referanser er presentert i kartdatum WGS84.	

Summary:

Government proposition no. 42 (2000-2001) conducts each sector to carry through the mapping of biodiversity within their own administrative areas. The Ministry of Defence has worked out its own plan – *Forvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold*, which gives the conditions for carrying out the project "Mapping of biodiversity in Høybuktmoen military training area". Additionally, this project is a follow-up of the Ministry of Defence's environmental action plan (Forsvarets miljøvernarbeid (2002)).

The mapping follows the methods given in four different manuals which are worked out by the Directorate for Nature Management (DN). In Høybuktmoen military training area this complies four different parts: mapping of *valuable habitats*, *wildlife*, *marine* and *freshwater habitats*. In addition mapping of *redlisted species* is included specifically. These themes are then evaluated together and summarized to identify the most important biodiversity areas in Høybuktmoen training area. The Norwegian Defence Estates Agency has also worked out its own list of requirements wherein guidelines are given for the accomplishment of the work.

This report gives a brief introduction of both the general and legal background including international obligations for this project. Additionally, a brief description of geography and nature conditions in Høybuktmoen military training area is given.

The project has identified six nature type localities and five areas with special qualities for wildlife. A total of 13 species listed on the Norwegian Redlist, are documented within the military training field. Summarizing the themes, four areas are evaluated as important for biodiversity and two as locally important. Management advices are given for these areas. It is important that the advices are followed to keep the biodiversity in the summarized areas.

Maps showing the different topics of valuable habitats, wildlife, redlisted species, and a summarized status map, are presented both in the report and digitally. The maps exist in this report as A3, scale 1:50 000, and as digital maps. The maps containing classified information on redlisted and sensitive wildlife species are classified as restricted, and have been given directly to the Norwegian Defence Estates Agency.

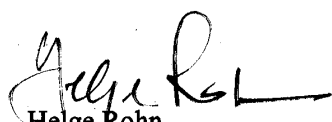
All conclusive information obtained on the themes valuable habitat localities, redlisted species, wildlife and plants are implemented in the database Natur2000. The digital maps will be accessible from the Military information system for property, buildings and installations (FIS/EBA) and the map and catalog services from FMGT (FIS/BASIS). All UTM-references are in WGS84 datum.

Forord

Denne rapporten er et ledd i oppfølgingen av *Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold*. Sektorhandlingsplanen utgjør forsvarssektorens bidrag til Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold – sektoransvar og samordning* (kapittel 5). Hovedhensikten med stortingsmeldingen er å sørge for en bærekraftig forvaltning av biologisk mangfold i norsk natur ved at det opprettes et nasjonalt kunnskapsbasert forvaltningssystem. I *Forsvarets handlingsplan for miljøvern* (2002) reflekteres de samme målene som sektorhandlingsplanen for biologisk mangfold.

For å følge opp målsetningene i de to handlingsplanene, er totalprosjektet *Oppfølging av Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold* igangsatt. I prosjektet skal blant annet naturverdier i alle områder der Forsvaret er hovedbruker kartlegges etter samme metodikk. I rapportene gis det forvaltningsråd for hvordan områder som er spesielt viktige for biologisk mangfold må forvaltes for at naturverdiene der skal opprettholdes. Rådene må i størst mulig grad etterleves for at Forsvaret i sine ulike aktiviteter skal oppfylle målsetningene satt i de to handlingsplanene nevnt over. Forvaltningsrådene må derfor innarbeides i skytefeltinstrukser, flerbruksplaner og andre dokumenter og verktøy som er styrende for aktivitetene i feltene.

Med dette arbeidet ligger Forsvaret nasjonalt sett i front når det gjelder å kartlegge biologisk mangfold innen egen samfunnssektor. Forsvarsbyggs kompetansesenter for miljø- og kulturminnevern har prosjektledelsen for totalprosjektet, som har en planperiode fra 2001 til og med 2005. Ved henvendelse til kompetansesenteret vil man kunne få oversendt rapporter og kartverk samt utfyllende informasjon om forvaltning av kartlagte områder.

Helge Rohn
Administrerende direktør,
Forsvarsbygg

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	5
2	MATERIALE og METODER.....	6
2.1	Områdebeskrivelse.....	6
2.2	Datainnsamling	7
2.3	Naturtyper	7
2.4	Viltområder	8
2.5	Ferskvann.....	8
2.6	Marine områder.....	9
2.7	Rødliste- og ansvarsarter.....	9
2.8	Sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold	10
2.9	Ulike aktiviteter og deres påvirkning av miljøet.....	10
2.10	Database og kart.....	12
3	RESULTATER.....	13
3.1	Naturtyper	13
3.2	Viltområder	17
3.3	Ferskvann.....	19
3.4	Rødlistearter	20
3.4.1	Nasjonalt rødlistede virveldyr	21
3.5	Sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold	22
3.5.1	De enkelte forvaltningsråd	22
3.5.2	Beskrivelse av sammenveide områder med forvaltningsråd.....	23
4	LITTERATUR.....	30

Vedlegg:

- Vedlegg 1. Naturtyper
- Vedlegg 2. Prioriterte viltområder
- Vedlegg 3. Statuskart Biologisk mangfold (sammenveide områder)

Forsidebilde: Strandeng ved Høybuktmoen. Foto: Ellen Elverland ©.

1 INNLEDNING

Stortingsmelding nr. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold – Sektoransvar og samordning* forplikter den enkelte sektor til å på en best mulig måte ivareta hensynet til biologisk mangfold i sitt forvaltningsområde. Forsvaret har utarbeidet sin egen forvaltningsplan – *Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold* (kapittel 5 i stortingsmeldingen) - en plan som danner grunnlaget for etatens eget arbeid i oppfølgingen av stortingsmeldingen. I *Forsvarets handlingsplan for miljøvern* (Forsvarsdepartementet 2002) reflekteres de samme målene som skisseres i sektorhandlingsplanen for biologisk mangfold. For å følge opp de to handlingsplanene har Forsvaret igangsatt et totalprosjekt *Oppfølging av Forsvarets sektorhandlingsplan for biologisk mangfold* som innehar en rekke delprosjekt, deriblant delprosjektet Kartlegging av biologisk mangfold. Forsvarsbygg, Divisjon Rådgivning, Kompetansesenter Miljø- og kulturminnevern, har prosjektledelsen for totalprosjektet som skal bidra til at Forsvaret gjennomfører en tilfredsstillende kartlegging av biologisk mangfold i de områder som Forsvaret er hovedbruker i.

Forekomsten av biologisk mangfold er knyttet til ulike naturtyper og er ikke statisk, men en dynamisk prosess – noen arter virker å være stabile i et leveområde mens andre arter kan forsvinne eller nye dukker opp. Hvilke prosesser som styrer denne dynamikken vet man ikke alltid, men i de siste tiårene er det stadig mer klart at særlig menneskelige faktorer påvirker dette – enten direkte eller indirekte. Ulike arealinngrep har i stadig økende grad påvirket leveområder for planter og dyr. En god kartlegging av artene og deres leveområder (naturtyper) vil forbedre våre muligheter for å sikre en forsvarlig forvaltning av fauna og flora i framtida.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har utarbeidet et sett håndbøker som støtte og veiledning til det utfordrende arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold:

DN-håndbok 11 (1996 – revidert 2000)	Viltkartlegging
DN-håndbok 13 (1999)	Kartlegging av naturtyper
DN-håndbok 15 (2000)	Kartlegging i ferskvann
DN-håndbok 19 (2001)	Kartlegging av marint biologisk mangfold

Videre har DN utarbeidet en liste over truede og sjeldne arter i Norge – *Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998* (Direktoratet for Naturforvaltning 1999a). I Forsvarsbyggs egen kravspesifikasjon for kartlegging av biologisk mangfold (Forsvarsbygg 2002a) ligger alle disse ovennevnte publikasjoner innbakt. Videre er det brukt Fremstad & Moen (2001) som grunnlag ved innlegging av korrekte vegetasjonstyper i Natur2000.

Denne rapporten tar for seg det biologiske mangfoldet i Høybuktmoen skyte- og øvingsfelt i Sør-Varanger kommune, Finnmark. Rapporten er en sammenstilling av eksisterende informasjon og nyere kartlegging gjort i forbindelse med denne rapportfremstillingen.

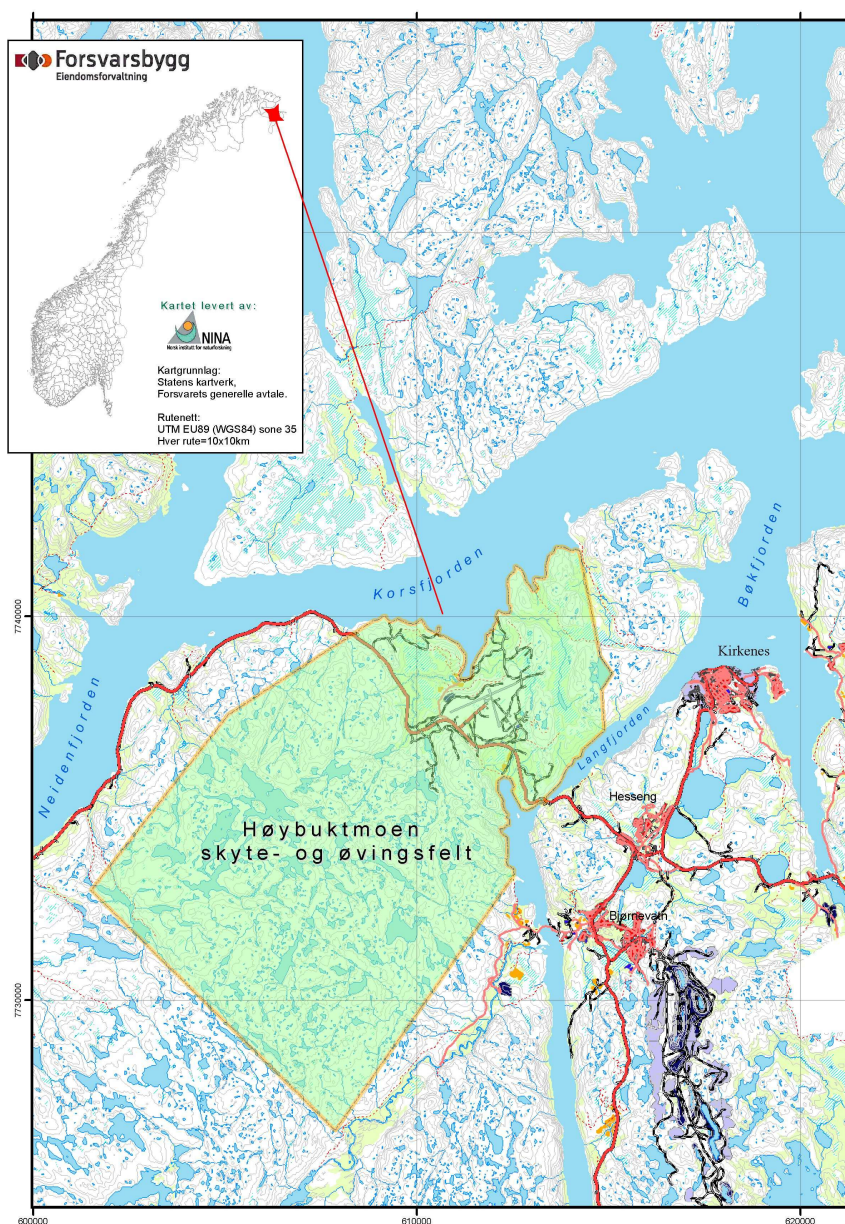
2 MATERIALE og METODER

2.1 Områdebeskrivelse

Høybuktkmoen skyte- og øvingsfelt ligger på halvøya Váhčir mellom Neidenfjorden-Korsfjorden og Langfjorden. Skyte- og øvingsfeltet dekker ca. 100 km², og strekker seg fra havoverflata til høyeste punkt på 179 m.o.h., nærmere bestemt Goddejároaivi i sør. Den største delen av skyte- og øvingsfeltet omfatter fjellområdet sør for riksveien, et nokså goldt og næringsfattig område med svært mange vann. Deler av skyte- og øvingsfeltet omfatter det lavereliggende området rundt Kirkenes lufthavn på Høybuktkmoen. Denne delen skiller seg klart fra det øvrige området, med noe mer frodig vegetasjon.

Sentralt inne på halvøya er det en tynn moreneavsetning, sør for Sukkertoppen. Store deler av skytefeltet består av bart fjell. Selve Høybuktkmoen er bygd opp av en breelvavsetning. Marine avsetninger finnes vest for Høybuktkmoen. Det eneste større myrlendte området omfatter Dallasjeaggi og nærliggende myrer, nordøst for flyplassen.

Forsvaret disponerer 100 km² til skyte- og øvelsesfelt (figur 1). Området er eid av Staten gjennom Landbruksdepartementet, forvaltet av Statskog. Rein driftsutøvere har interesser i området. I skyte- og øvingsfeltet, nord for riksvegen ligger Garnisonen i Sør-Varanger. Forsvaret har brukt Høybuktkmoen som treningsområde siden 1921. Aktiviteten har vært knyttet til opplæring av grensevakter og annet personell i Garnisonen i Sør-Varanger. Nærheten til den russiske grensen har medført at bombing fra fly ikke er utført i skytefeltet.

Figur 1. Høybuktkmoen skyte- og øvingsfelt ligger i Sør-Varanger kommune, Finnmark.

Annen aktivitet i området er begrenset. Området sør for riksveien blir brukt i forbindelse med jakt- og fiske, og til reindrift.

Grensen for skyte- og øvingsfeltet er trukket langs strandlinjen. De marine områdene i direkte tilknytning til skyte- og øvingsfeltet er imidlertid også vurdert.

2.2 Datainnsamling

Framgangsmåten for innsamling av opplysninger om biologisk mangfold er følgende:

- Søk i litteratur
- Søk i databaser
- Intervju med lokalkjente (i Forsvaret og sivilt)
- Kvalitetssikring og kontroll av opplysninger innhentet fra lokalkjente
- Feltregistreringer

I arbeidet med Høybuktmoen skyte- og øvingsfelt har det vært et samarbeid med Porsanger kommune og ikke minst med nøkkelpersonell fra Forsvaret (Stab GSV). Rapporter relevante for arbeidet ble gjennomgått i forkant av feltundersøkelsene, men det ble ikke funnet vesentlig informasjon for Høybuktmoen skyte- og øvingsfelt. Arbeidet med biologisk mangfold i Sør-Varanger kommune avdekket noen verdier i tilknytning til skytefeltet (Systad et al. 2004). Imidlertid har den viktigste informasjonstilgangen vært data innsamlet av NINAs egen stab i felt, både i forbindelse med dette oppdraget, samt under tidligere besøk i området (Systad et al. 2004). Eldre observasjoner og kjennskap til viktige naturtyper har vært nyttige i planlegging og gjennomføring av kartleggingsarbeidet.

Ved hjelp av satellittbilder er det utført en klassifisering av vegetasjonstyper etter Fremstad (1997) i Sør-Varanger kommune (Systad et al. 2004). Disse analysene dekker også skyte- og øvingsfeltet, men da det ikke er tatt prøvepunkter innen dette området, har analysene begrenset gyldighet for Høybuktmoen skyte- og øvingsfelt. Satellittbildet er til en viss grad brukt til den nøyaktige avgrensningen av lokalitetene, samt til å peke ut områder med mulige naturtypeverdier.

Det har vært nødvendig å gjennomføre en del nyregistreringer i deler av området for å kunne gi en bedre totalvurdering av dets biologiske kvaliteter. Dette arbeidet ble delvis gjennomført på ettersommeren 2002, men i all hovedsak ble arbeidet gjennomført sommeren 2003.

2.3 Naturtyper

En sentral del av arbeidet med kartlegging av biologisk mangfold er å kartlegge forekomsten av ulike naturtyper. DN har lagd ei velegnet håndbok (Håndbok 13 - Kartlegging av naturtyper) som beskriver framgangsmåte og inndeling av 56 prioriterte naturtyper. Naturtypene kategoriseres etter tre grader av viktighet:

<i>Svært viktige naturtyper</i>	-	<i>Verdi A</i>
<i>Viktige naturtyper</i>	-	<i>Verdi B</i>
<i>Lokalt viktige naturtyper</i>	-	<i>Verdi C</i>

Verdisettingen påvirkes av faktorer som areal, tilstand og forekomst av sjeldne og truede arter (rødlistearter). Sjeldne og sårbare naturtyper over store arealer gir høy verdi. Innehar et område forekomster av rødlistearter med status truet, sjelden eller sårbare, vil områdene oppnå høyeste verdi (A). Dette er to generelle faktorer som er avgjørende for verdissetingen av et område. Kriteriene for verdiinndelingen er beskrevet i håndboka for kartlegging av biologisk mangfold (Direktoratet for Naturforvaltning 1999b).

2.4 Viltområder

Hele viltkartleggingen har fulgt DN-håndbok nr 11 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996). Viktige funksjonsområder for viltet som hekkelokaliteter, spillplasser, vinter-/sommerbeiteområder og/eller kalvingsplasser for elg sammenstilles og vurderes. De ulike funksjonsområdene vektet på en skala fra 1 til 5. Etter en samlet vurdering av vektsum presenteres *Prioriterte viltområder* inndelt i tre grader av viktighet:

Svært viktige viltområder - Verdi A
Viktige viltområder - Verdi B
Lokalt viktige viltområder - Verdi C

2.5 Ferskvann

Ut fra beskrivelsen i DN-håndbok nr. 15 (Direktoratet for Naturforvaltning 2000) er det tre hovedkrav som stilles for at et gitt område vil kunne plasseres inn i **Prioriterte lokaliteter**. Disse er:

- a) Lokaliteter som innehar fiskestammer som ikke er påvirket av utsatte arter.
- b) Særlig viktige områder (nøkkeldområder) med opprinnelige plante- og dyresamfunn. Dette vil kunne omfatte mange uregulerte og/eller lite regulerte vannlokaliteter.
- c) Lokaliteter med viktige bestander av ferskvannsfisk.

Fisketomme vann/tjern er et spesielt tilfelle av punkt b. I slike vann finner man ofte krepsdyr og andre dyreplankton som ikke forekommer i vann med fisk. Dette er avhengig av at de aktuelle lokalitetene har vært fisketomme over lengre tid. Slike lokaliteter er sårbare for utsetting av fisk. Ferskvannslokalitetene klassifiseres på samme måte som de foregående temaene etter tre grader av viktighet:

Svært viktige ferskvannslokaliteter - Verdi A
Viktige ferskvannslokaliteter - Verdi B
Lokalt viktige ferskvannslokaliteter - Verdi C

Sør-Varanger kommune har et vassdragsregister som ble opprettet midt på 70-tallet. Dette materialet har stor verdi som sammenligningsgrunnlag med nyere informasjon, men det er samtidig utdatert. Databasen omhandler informasjon fra etterkrigsperioden fram til 1975, slik at alderen på dette materialet er 30-60 år gammelt. Vi har benyttet det som retningsgivende i vårt arbeid, spesielt i forhold til fisketomme vann.

2.6 Marine områder

DN-håndbok 19 (Direktoratet for naturforvaltning 2001) beskriver hva som skal kartlegges i marine områder. Det deles inn i tre hovedgrupper:

1. Spesielle naturtyper (områder med fysiske eller kjemiske forhold som gjør dem til levested for særegne biologiske samfunn)
2. Nøkkelområder for spesielle arter (levested for østers, kamskjell, sel og sjøfugl)
3. Nøkkelområder for spesielle stammer (bestander av sild, kolmule, hummer og andre særegne stammer)

Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt er avgrenset til landarealer og omfatter ikke marine områder utenfor fjæresonen. Skyte- og øvingsfeltet tilgrenser imidlertid marine områder. Det ble derfor sett etter slike lokaliteter under arbeidet med biologisk mangfold i området, både i felt og i arbeidet med andre kilder. Lokalitetene som ble funnet er behandlet sammen med naturtyper og viltområder, da de også hører innunder klassifikasjonen av disse områdetypene.

2.7 Rødliste- og ansvarsarter

I kartleggingen av biologisk mangfold inngår registrering av forekomst av rødlistearter som en viktig del. I dette arbeidet er den nyeste rødlista som er utarbeidet i Norge, fulgt – *Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998* (Direktoratet for Naturforvaltning 1999a). I rødlisterapporten er artene delt inn i grupper etter grad av truethet. Denne inndelingen presenteres nedenfor og grad av truethet vil bli presentert ved artsgjennomgangen videre i rapporten. Dette er gjort for å lette dokumentasjonen for lokalt og regionalt sjeldne arter.

Videre er det også tatt inn vurderinger av de arter som står på både den norske og den nordiske ansvarslisten. Dette er arter der en høy andel av Europas totale bestand oppholder seg i Norge. For fugl og pattedyr vil dette si mer enn 25 % av den Europeiske bestanden. Disse artene gis automatisk en høy viltvekting.

Status på den norske rødlisten er oppgitt i parentes bak de aktuelle artene.

Kategori	Kode	Engelsk kategori
----------	------	------------------

Utryddet	Ex	(Extinct)
----------	----	-----------

Dette omfatter arter som ikke lenger forekommer i Norge som reproduserende arter. Normalt omfatter dette arter som er utryddet for mer enn 50 år siden – arter som har forsvunnet i løpet av de siste 50 årene får koden Ex?.

Direkte truet	E	(Endangered)
---------------	---	--------------

Dette omfatter arter som er direkte truet og som står i fare for å forsvinne i nærmeste framtid dersom den negative utviklingen fortsetter.

Sårbar	V	(Vulnerable)
--------	---	--------------

Dette omfatter arter som er i sterk tilbakegang og som kan gå over i kategorien *Direkte truet* hvis tilbakegangen fortsetter.

Sjelden	R	(Rare)
---------	---	--------

Dette omfatter sjeldne arter som ikke er direkte truet eller sårbare, men som likevel er utsatt fordi de har små bestander eller en spredt og sparsom utbredelse i Norge.

Hensynskrevende DC (Declining, care demanding)

Dette omfatter arter som ikke kommer inn under de tre foregående kategoriene, men som på grunn av en klar tilbakegang fordrer spesielle hensyn og forvaltningstiltak.

Bør overvåkes DM (Declining, monitoring needed)

Dette omfatter arter som har gått tilbake, men som ikke regnes som truet. Disse artene bør overvåkes for å avdekke om situasjonen fortsatt forverres.

2.8 Sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold

Når datainnsamlingen er gjennomført, dvs. når elementene naturtyper, viltområder, ferskvannslokaliteter og forekomst av rødlistearter er ferdigstilt, foreligger det datamateriale som er nødvendig for å avgrense sammenveide områder. Dette er da de viktigste påviste områdene for biologisk mangfold i skyte- og øvingsfeltet. Disse områdene er igjen delt inn i tre kategorier:

Svært viktige områder - Verdi A

Viktige områder - Verdi B

Lokalt viktige områder - Verdi C

En sammenveining betyr ikke nødvendigvis at et område som har flere C- og B-verdier vil bli gradert opp til et A-område. Skjønnt basert på lokal kunnskap om naturtyper og ikke minst arters forekomst og truethet lokalt og regionalt, vil her spille sterkt inn i vektingen. I tillegg er det viktig å forholde seg til naturtypens eller artens status på nasjonalt plan, selv om en art ikke er rødlistet for øyeblikket.

Forekomsten av rødlistearter vil umiddelbart øke verdien av et område ettersom slike arter skal tillegges stor vekt med hensyn på ivaretagelse av leveområder for disse.

2.9 Ulike aktiviteter og deres påvirkning av miljøet

Forsvaret gjennomfører ulik bruk av hele eller deler av sine øvingsområder. For naturtypene som sådan er det hovedsakelig motorisert ferdsel og hogst/nedkjøring av skog som gir de største skadene. Personell i terrenget kan i mange tilfeller umiddelbart være mer skadelig på vilt i hekketida enn ferdsel med kjøretøy, men disse sistnevnte kan ha en større negativ effekt på lang sikt. Dette kan være tilfelle hvis en kjører gjennom myr og våtmark og kjøresporene drenerer vannet i nye retninger. I en del tilfeller kan dette føre til at vannbalansen endres. Skyting med tyngre våpen og sprengning i, eller i umiddelbar nærhet til vann, kan gjøre stor skade på fisk og andre vannlevende organismer i form av trykkbølger og forurensning. Slike endringer og aktivitet kan ha stor negativ betydning på sikt både for planter og dyr.

Gjennom sektoransvaret pålegges Forsvaret å ivareta biologisk mangfold ved sin aktivitet og innen egne områder. Dette betyr at Forsvaret må instruere eget personell om ferdsel og adferd innenfor sitt ansvarsområde. Personell i terrenget vil kunne gi forstyrrelser i yngle-/hekketida og bør i noen sårbare steder begrenses i perioden april til august, mens det kan være fri ferdsel i de samme områdene resten av året. På samme vis kan kjøring i terrenget også periodiseres. Kjøretøy kan kjøre i et våtmarksområde hvis det er tørt og snødekket i vinterhalvåret, men bør holdes helt ute i

sommerhalvåret siden kjøringen kan påføre naturen stor skade. Dette er skader som nesten er irreversible eller som det vil ta lang tid å restituere ved naturlig gjengroing.

Varigheten av de ulike aktivitetene har også betydning for effekten på biologisk mangfold. For eksempel vil personellopphold i ett område over dager ha større negativ effekt på hekkende fugl enn personell som kun passerer gjennom området. Arter som lom og en rekke rovfuglarter er særlig sårbare i rugetida ettersom de lett forlater eggene ubeskyttede når mennesker nærmer seg hekkeplassen. Eggene kan da tas av eggrøvere som ravn eller kråker, eller fostrene i eggene kan fryse i hjel hvis værforholdene er ugunstige.

For Høybuktnmoen skyte- og øvingsfelt skjer det også en betydelig sivil påvirkning fra ferdsel som friluftsliv, jakt, fiske og bærplukking. Friluftaktivitetene kan som ferdsel av militært personell, ha uheldige effekter særlig på vilt i spesielle tider av året (hekketida for fugl eller kalvingstida for elg).

Rapporten gir et antall forvaltningsråd til de identifiserte områdene som er viktige for biologisk mangfold. Det er viktig at disse rådene følges opp av Forsvaret for å sikre at målet med sektoransvaret for ivaretagelse av biologisk mangfold blir imøtekommet.

Nedenfor listes opp en rekke aktiviteter som kan påvirke biologisk mangfold i et skyte- eller øvingsfelt. Denne listen er ikke helt fullstendig, men presenterer mange av de viktigste aktivitetene som kan påvirke naturmiljøet og det iboende biologiske mangfoldet.

Militær aktivitet

- Nedbygging av areal til veg, standplass eller faste installasjoner. *Tap av areal.*
- Masseuttak. *Tap av habitat (leveområde)), terrengslitasje, endrede fysiske og/eller kjemiske forhold.*
- Drenering/gjenfylling/massedeponi. *Tap av habitat, endring av fysiske og/eller kjemiske forhold.*
- Personell til fots i forbindelse med øvelser. *Stress av vilt, slitasje og støy.*
- Bivuakking. *Terrengslitasje, støy, avfall, forurensing, stress av vilt.*
- Kjøring i terreng med beltekjøretøy eller hjulgående kjøretøy. *Kjørespor, støy, forurensing.*
- Landgang med fartøy (landgangs- eller amfibiefartøy). *Kjørespor, landgangsramper, støy, forurensing.*
- Skyting lette våpen. *Støy, ammunisjonsrester, forurensing.*
- Skyting med tyngre våpen. *Nedslagsskader, støy, trykkbølger, brann, forurensing, ammunisjonsrester.*
- Bombeøvelser. *Nedslagsskader, trykkbølger, støy, brann, forurensing.*
- Sprengninger. *Sprengningsskader terreng, trykkbølger, støy, forurensing.*
- Flyging med jagerfly eller helikopter. *Støy, lufttrykk, forurensing (helikopterlandinger).*
- Mobile installasjoner (feltsykehus, feltkjøkken, kommandoplasser med mer). *Støy, slitasje, kjørespor.*

Sivile aktiviteter

- Skogbruk. Den inngåtte avtalen mellom Forsvaret og Statskog SF om forvaltning av Forsvarets skoger (Forsvarsbygg 2002b) omfatter mer enn de miljøkrav som legges til grunn i *Levende skog*-standarden. I denne avtalen skal miljøhensyn og militære hensyn gå foran hensyn til økonomisk resultat. Her framgår det at alle verdisatte områder (A, B og C) skal unntas for

ordinær skogsdrift og at Levende skog-standarder med ytterligere skjerpelse skal etterleves for øvrige områder. Avtalen gjelder for Forsvarets eiendom. Hele Høybukta skyte- og øvingsfelt er imidlertid eid av Staten gjennom Landbruksdepartementet, forvaltet av Statskog. Skogsområdene her er ikke drivverdige til andre formål enn veduttak, da dominerende treslag er bjørk av mindre størrelse.

- Beiting. *Terrengslitasje.*
- Gjengroing. *Tap av habitat og oppflising (habitatfragmentering) av habitat (leveområder).*
- Jordbruksaktivitet. *Tap av habitat, oppflising av habitat.*
- Opphør av landbruk. *Tap av habitat, oppflising av habitat.*
- Friluftsliv. *Terrengslitasje, forstyrrelser.*

2.10 Database og kart

Alle registreringer av naturtyper, marine forekomster, ferskvannsforkomster, viltområder og artsobservasjoner er lagt inn i databasen Natur2000 (GND Naturkart AS). Sammenveide områder er levert Forsvarsbygg som ESRI shapefiler. Kartene finnes i målestokkene 1:50 000 (vedlegg til rapporten) og 1:25 000 (separate kartblad oppbevart i Forsvarsbygg) og er laget i ArcGIS. Digitale kartverk finnes i Forsvarets informasjonssystem for eiendom, bygg og anlegg (FIS/EBA), og FMGTs kart- og katalogtjeneste (FIS/BASIS).

Følgende kart er vedlagt rapporten:

1. Naturtyper (inkludert marine områder)
2. Prioriterte viltområder
3. Statuskart biologisk mangfold. Sammenveide naturverdier.

Kart som inneholder sårbar informasjon om rødlistearter og vilt er unntatt offentligheten og presenteres ikke i denne rapporten, men leveres separat til oppdragsgiver.

Nummereringen av lokalitetene følger nummereringen til Sør-Varanger kommune. Av den grunn må hele lokalitetsnummeret brukes i denne rapporten, da stort sett alle 10 000-serier er brukt i nummereringen av lokaliteter i kommunen. Dette gjelder alle typer lokaliteter, men vi har valgt å følge en egen nummerering av de sammenveide lokalitetene i Høybukta skyte- og øvingsfelt.

3 RESULTATER

3.1 Naturtyper

Innenfor Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt ble det påvist totalt 6 naturtypelokaliteter. Av disse har fire blitt klassifisert med B-verdi og to områder har fått C-verdi. Områdene er vist i vedlegg 1. Under følger en beskrivelse av de forskjellige naturtypelokalitetene som er gitt lokalt viktig til svært viktig verdi.

Lokalitet	10028 – Høybukt - Makksjermyran
Natur 2000	203010028
Naturtype	Rikmyr
Naturtypekode	A05
Verdisetting	B – Viktig
Høyde over havet (m)	20-60
Areal (daa)	1897.2
Besøkt dato	12.7.2003
UTM (WGS84)	35WPT100386

Lokaliteten er en rikmyr, botanisk klassifisert ved hjelp av satellittbilde. Satellittbildet kan gi feil klassifikasjon i enkelte områder, slik at lokaliteten bør undersøkes grundigere botanisk. Kantskogen rundt er en frodig blandingsskog av bjørk, vier og gråor, til dels sumpig. Nuvvusjåkka renner gjennom lokaliteten.

Både myrområdene og den tilgrensende kantskogen er inkludert i lokaliteten, da de forskjellige naturtypene går over i hverandre. Området er hekkeplass for viltarter med viltverdi, bl.a. storspove og myrsnipe. Arter knyttet til frodig krattskog og kantsoner, som hagesanger og sivsanger, ble funnet på lokaliteten.

Kombinasjonen av intakt rikmyr og frodig sumpskog, samt funn av flere vaderarter med viltvekt er utslagsgivende for lokalitetens verdi som **viktig** naturtype. Funn av rødlistede planter på lokaliteten kunne ha hevet verdien til svært viktig, men det krever nærmere undersøkelse.

Lokalitet	10281 - Dálasjeaggi
-----------	---------------------

Natur 2000	203010281
Naturtype	Intakt lavlandsmyr
Naturtypekode	A01
Verdisetting	B - Viktig
Høyde over havet (m)	60-140
Areal (daa)	1285.7
Besøkt dato	12.7.2003
UTM (WGS84)	35WPT137383

Den store myra Dálasjeaggi er en fattig starrmyr med dominans av arten trådstarr. Fuglelivet på myra omfatter vadere som grønnstilk og rødstilk, enkeltbekkasin og småspove, samt spurvefugl som sivspurv og blåstrupe i kantsonene. Lappiplerke hekker på myra, men heippiplerke er vanligere. Vannet Dallasjavri (67 moh.) ligger i den sørlige delen av myra. I tilknytning til vannet hekker det svømmesnipe, brunnakke og krikvand. Havelle (bør overvåkes) og toppand ble sett på vannet, men det er usikkert om de hekker.

Hoveddelen av myra er uskadet. Dype kjørespor etter militære kjøretøy finnes imidlertid i området, særlig i sørkant av Dálasjeaggi. Disse kjøresporene drenerer mye vann inn og ut av myrområdene. Dette kan over tid virke forstyrrende på vegetasjonen rundt og på myra, ved at den naturlige vannbalansen i systemet endres.

Dálasjeaggi er klassifisert som **viktig** i naturtypesammenheng, da myra er relativt intakt, samt at det finnes rødlistede arter og arter med høy viltvekt på myra.

Sørlige delen av Dalasjeaggi med vannet Dallasjavri. Foto: Ellen Elverland ©.

Lokalitet	99002 - Ceresjeaggi
Natur 2000	203099002
Naturtype	Intakt lavlandsmyr
Naturtypekode	A01
Verdisetting	C – Lokalt viktig
Høyde over havet (m)	60-80
Areal (daa)	661
Besøkt dato	12.7.2003
UTM (WGS84)	35WPT1093308

Norsk navn på lokaliteten er Gamnesmyra. Myra er en del av det samme myrkompleks som Dálasjeaggi, skilt fra denne av tørrere område over halvøya. Lokaliteten strekker seg utover grensen til skytefeltet. I likhet med Dálasjeaggi, er hoveddelen av myra også her uskadet.

Artsfordelingen av fugler er stort sett den samme som på Dálasjeaggi, men som følge av mangelen på åpent vann er ikke denne myra egnet for ender og svømmesnipe. Forekomstene av arter som grønnstilk, småspove og lappiplerke er sammen med at myra er relativt uskadet grunnen til at dette klassifiseres som en **lokalt viktig** naturtype.

Lokalitet	10282 - NV for Stallejavri
Natur 2000	203010282
Naturtype	Intakt høgmyr
Naturtypekode	A02
Verdisetting	C – Lokalt viktig
Høyde over havet (m)	60-80
Areal (daa)	17
Besøkt dato	12.7.2003
UTM (WGS84)	35WPT137383

Lokaliteten er en liten, fattig starmyr nordvest for Stallujavri, sør for riksvegen. Funn av harestart gir denne lokaliteten lokal verdi. Denne arten er relativt vanlig i Norge nord til Tromsø, mens den mangler i hele Nord-Troms og Finnmark. Den dukker imidlertid opp igjen i Sør-Varanger (Lid & Lid 1994) og kan dermed sies å være sjelden i Finnmark med en østlig utbredelse i nordlige Fennoscandia.

Forekomsten av harestart er utslagsgivende for verdisettingen som **lokalt viktig**.

Lokalitet	40600 - Straumsbukta
Natur 2000	203040600
Naturtype	Undervannseng
Naturtypekode	G02
Verdisetting	B – Viktig
Høyde over havet (m)	0
Areal (daa)	350
Besøkt dato	12.7.2003, gamle obs fra før 1985
UTM (WGS84)	35WPT123357

Lokaliteten er en grunn, sørøstvendt bukt i Langfjorden. Største delen av lokaliteten er under flomålet, men den omfatter også strandengen på land. Funn av verdi er rastende sangsvane (sjelden) og sædgås (hensynskrevende), men dataene er gamle (NATURBASEN, 1985). Ingen rødlistede arter ble observert under befarig den 14.7.2003, kun stokkand og ærfugl. Forekomstene av vannfugl på lokaliteten tyder på at undervannsengen her er velutviklet. Lokaliteten bør undersøkes nærmere botanisk. Bukta er intakt og ligger relativt beskyttet.

Forekomsten av en sannsynligvis uberørt undervannseng gjør at denne naturtypen er klassifisert som **viktig**. Rødlistede arter registrert før 1985 indikerer at lokaliteten har gode kvaliteter, men verdissetingen er konservativt satt, siden disse observasjonene er gamle.

Lokalitet	40700 - Straumen
Natur 2000	203040700
Naturtype	Sterke tidevannsstrømmer
Naturtypekode	I02
Verdisetting	B – Viktig
Høyde over havet (m)	0
Areal (daa)	197
Besøkt dato	12.7.2003, gamle obs fra før 1985
UTM (WGS84)	35WPT133352

Straumen mellom Langfjorden og Korsfjorden er innsnevret og nokså sterk. Lokaliteten er et godt egnet beiteområde for bl.a. overvintrende ærfugl og praktærfugl, som bruker området når det ikke er islagt. Slike sund har ofte svært høy produksjon. Dataene fra lokaliteten er imidlertid gamle og uspesifiserte (andefugl, viltvekt 2, og vade-, måke- og alkefugl, viltvekt 2, opplysninger i NATURBASEN fra før 1985).

Det ble tidligere fisket mye sei fra land på lokaliteten. Langfjorden innenfor har en egen sildestamme. Rødlistede arter forekommer like ved lokaliteten. Lokaliteten er klassifisert som **viktig**, da strømstyrken er over 5 knop på det sterkeste. (Et av kriteriene for denne marine naturtypen er nettopp strømstyrke.)

3.2 Viltområder

Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt er berørt av 5 viltområder. Ett av disse har fått verdi **viktig** (B) og fire **lokalt viktig** (C). De verdisatte områdene er vist i vedlegg 2.

Under følger beskrivelse av viltlokaliteter registrert i Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt.

Lokalitet	10029 - Tennvatnet
Natur 2000	203010029
Verdisetting	C – Lokalt viktig viltområde
Høyde over havet (m)	95
Areal (daa)	719
Besøkt dato	12.7.2003
UTM (WGS84)	35WPT148386

Lokaliteten er beite- og hekkeområde for flere vannfuglarter. Stokkand, brunnakke og krikand er observert i hekketiden. Rødnebbterne (to par) og fiskemåse (ett par) hekker på holmen i vannet. Strandsnipe hekker sannsynligvis ved vannet. I tillegg ble det observert to lirypekull like ved vannet. Smålom (hensynskrevende) er observert ved vannet i hekketiden, men hekking er ikke påvist.

Forekomstene av flere vannfuglarter gir lokaliteten verdi som **lokalt viktig** (C) viltområde. Smålom ble ikke påvist hekkende, noe som ville ha hevet verdien til viktig.

Prioritert viltområde	99004 - Suolojavri
Natur 2000	203099004
Verdisetting	C – Lokalt viktig viltområde
Høyde over havet (m)	86
Areal (daa)	571.9
Besøkt dato	23.7.2000
UTM (WGS84)	35WPT100357

Dette vannet har vært hekkeområde for storlom (hensynskrevende) tidligere, sist i 2000. Det er noe usikkert om arten fremdeles hekker ved dette vannet, og den ble ikke observert i juli 2003. Av andre arter med høyere viltvekt hekker det noen par fiskemåser og rødnebbterne på holmene i vannet. Havelle (bør overvåkes) ses regelmessig i vannet, og hekker etter all sannsynlighet også her enkelte år.

Sporadiske forekomster av rødlisteartene havelle og storlom gir denne lokaliteten verdi som **lokalt viktig** viltområde.

Suolohjavri i regnskodde. Terrenget er preget av mye berg i dagen. Ellen Elverland ©.

Prioritert viltområde	10030 - Sukkertoppfjell
-----------------------	-------------------------

Natur 2000	203010030
------------	-----------

Verdisetting	B –Viktig viltområde
--------------	----------------------

Høyde over havet (m)	140-193
----------------------	---------

Areal (daa)	10437
-------------	-------

Besøkt dato	12.7.2003
-------------	-----------

UTM (WGS84)	35WPT048346
-------------	-------------

Lokaliteten er et større fjellområde oppe på Váhčir. Tilsvarende områder finnes ellers på platået også, men dette området peker seg noe mer ut enn resten, med en mosaikk av vann, bart fjell, noe vierkratt og annen lavtvoksende vegetasjon. Flere rødlistede arter, blant annet storlom (hensynskrevende), svartand (bør overvåkes) og havelle (bør overvåkes), er observert i tilknytning til de mange vannene.

Forekomstene av hekkende, rødlistede arter med lavere gradering gjør denne lokaliteten **viktig** som viltområde.

Prioritert viltområde	99003 - Hifjell - Holmvatnet
-----------------------	------------------------------

Natur 2000	203099003
------------	-----------

Verdisetting	C – Lokalt viktig viltområde
--------------	------------------------------

Høyde over havet (m)	143-243
----------------------	---------

Areal (daa)	6585
-------------	------

Besøkt dato	12.7.2003
-------------	-----------

UTM (WGS84)	35WPT075378
-------------	-------------

Hifjell-Simlefjellområdet har tidvis store forekomster av fjellrype og hare, sett utfra sportegn og ekskrementer i området. Fjellområdet er nokså forblåst, noe som er en fordel for disse artene tidvis om vinteren, når andre beiteområder er utilgjengelige. Området har noe høyere kvaliteter enn resten av platået med henblikk på forekomster av fjellrype og hare (begge med viltvekt 2, som samlet gir viltvekt 2 etter DN-håndbok 11), men er ellers nokså likt. Området er derfor vurdert som **lokalt viktig** viltområde.

Prioritert viltområde	99001 - Sandnesdalslia
Natur 2000	203099001
Verdisetting	C – Lokalt viktig viltområde
Høyde over havet (m)	40-280
Areal (daa)	17513
Besøkt dato	23.7.2000
UTM (WGS84)	35WPT093308

Lokaliteten er et stort område nordvest for Sandnesdalen. Bestanden av hare, lirype og fjellrype virker å være god (Magne Asheim pers. med., tidl. rovviltkonsulent i Finnmark). Sandlo og fjæreplytt (ansvarsart) er hekkefugler og ble påvist hekkende i juli 2000 (egne obs.). Det ble observert rødrev og røyskatt i området. Jaktfalk (sårbar) ble observert jaktende, men reirområde er ikke lokalisert. Landskapet er karrig, med svært lite jordsmonn, men på denne delen av Váhčir er det mer vier- og dvergbjørkratt enn ellers.

I verdisettingen er området klassifisert som lokalt **viktig viltområde** ut fra forekomstene av flere viltarter med viltvekt, ansvarsarten fjæreplytt samt jaktende jaktfalk (sårbar).

3.3 Ferskvann

Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt har en rekke ferskvannslokaliteter. Ingen av disse er utpekt som *prioriterte ferskvannslokaliteter* i skyte- og øvingsfeltet. Flere vann og/eller tjern er imidlertid med i verdisettingen innefor *naturtyper* eller *viltområder*. I så måte vil noen lokaliteter likevel bli verdsatt som A, B eller C-områder innenfor disse temaene. Her er kun de verdiene som ikke knytter seg til terrestre arter tatt med i vurderingen. Det er ofte en sammenheng mellom limniske kvaliteter og forekomster av terrestre arter: Storlom (hensynskrevende) foretrekker for eksempel større vann med holmer og sterke fiskebestander. Denne arten er rødlistet, og vil automatisk gi en lokalitet høy verdi som viltområde eller naturtype. Dette vil gjenspeile seg i de sammenveide lokalitetene.

Flere av vannene nord på halvøya, sør for riksveien, ble kultivert på 60-tallet. Arbeidet bestod primært i utsetting av ørret. Dette gjelder blant annet Stallujavre og Suolojavre. I Nuvvusjåkka ble det også satt ut laks og sjørøret. Svært få vann synes å være uberørt av utsetting, ingen naturlig fisketomme vann er påvist. Mange av vannene i området er avhengige av jevnlig utsetting, da gyteforholdene for ørret er dårlige på grunn av små bekker, lite nedbør og lange, kalde vintre som tørrelegger de fleste gyteplassene. Nyere utsettinger i området er ikke behandlet her.

Smålomen er en av vannfuglene som raster på vannene i skytefeltet. Foto: Karl-Birger Strann ©.

3.4 Rødlistearter

Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998 (DN1999a) danner grunnlaget for kartleggingen av sjeldne og truede arter innenfor skyte- og øvingsfeltet. Kartleggingsarbeidet har påvist 13 rødlistearter innenfor Høybuktmoen skyte- og øvingsfelt. Disse er fordelt på *ti fuglearter* og *tre pattedyrart*.

3.4.1 Nasjonalt rødlistede virveldyr

FUGLER

Jaktfalk <i>Falco rusticolus</i>	Sårbar. Arten jakter uregelmessig i skyte- og øvingsfeltet.
Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	Sjelden. Arten jakter uregelmessig i skyte- og øvingsfeltet. Ni tilfeller der kongeørn har tatt rein eller sau er påvist innenfor grensene til skyte- og øvingsfeltet 1994-2004.
Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	Sjelden. Arten observeres av og til under trekket vår eller høst.
Stjertand <i>Anas acuta</i>	Sjelden. Arten er relativt sjelden og observeres av og til under vårtrekket.
Storlom <i>Gavia arctica</i>	Hensynskrevende. Arten bruker av og til vann i skyte- og øvingsfeltet som rasteplass under vår- og høsttrekket. Ett par hekker i skyte- og øvingsfeltet.
Smålom <i>Gavia stellata</i>	Hensynskrevende. Arten bruker av og til vann i skyte- og øvingsfeltet som rasteplass under vår- og høsttrekket. Hekking i skytefeltet ble ikke bekreftet, men er sannsynlig.
Sædgås <i>Anser fabalis</i>	Hensynskrevende. Arten er sannsynligvis sporadisk hekkefugl. Arten raster og myter tidvis i området.
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	Hensynskrevende. Arten observeres av og til i skyte- og øvingsfeltet. Et hekkefunn er gjort i nærheten av skytefeltet.
Svartand <i>Melanitta nigra</i> .	Bør overvåkes. Arten hekker flere steder i kommunen, også innenfor skyte- og øvingsfeltet.
Havelle <i>Clangula hyemalis</i>	Bør overvåkes. Arten opptrer regelmessig på en rekke vann under vårtrekket, og er med sikkerhet påvist hekkende på flere vann like utenfor skyte- og øvingsfeltet.

PATTEDYR

Jerv <i>Gulo gulo</i>	Sjelden. Jerv jakter aktivt i skytefeltet. Det er registrert 19 tilfeller av skade på rein eller sau i perioden 1994-2004.
Gaupe <i>Lynx lynx</i>	Bør overvåkes. Enkelte skadetilfeller på bufe er registrert på 90-tallet.
Oter <i>Lutra lutra</i>	Bør overvåkes. Arten er vanlig langs kyststripa. Den er også observert flere ganger langs bekker og elver i skyte- og øvingsfeltet, uten at spesifikke områder peker seg ut..

3.5 Sammenveide områder – viktige områder for biologisk mangfold

Med grunnlag i dataene fra delelementene *naturtyper*, *viltområder* og *rødlistearter* er sammenveide områder presentert – d.v.s. de områdene som er vurdert som spesielt viktige områder for biologisk mangfold innenfor skyte- og øvingsfeltet. Disse områdene er igjen delt inn i tre viktighetskategorier på samme måte som inndelingen av naturtypene og viltområdene. Det er påvist totalt seks områder som er spesielt viktige for biologisk mangfold. Fire av disse er gitt verdi B – **viktige områder for biologisk mangfold**. To områder ble gitt verdi C – **lokalt viktig område for biologisk mangfold**. Områdene er vist i vedlegg 3.

3.5.1 De enkelte forvaltningsråd

Militær trening. Det er gitt råd om hvilke begrensinger som bør gjennomføres på militær trening/aktivitet for de områdene som er identifisert til A, B eller C-områder. Dette gjelder bl.a. for personell til fots og ferdsel med kjøretøy i terrenget. Det er skilt mellom større personellenheter (over lags størrelse) og mindre enheter. Det gis råd om nullaktivitet, dvs at det bør stenges helt for all militær aktivitet eller noen typer aktivitet i deler av året, for eksempel i hekkesesongen for fugl eller i barmarkssesongen for å begrense kjøreskader.

Skogbruk. Det er gitt forslag til forvaltning av de skogsområdene som er identifisert til A, B eller C-områder. Rådene er kun førende for Forsvarets aktiviteter. Forsvaret har en leieavtale med Landbruksdepartementet gjennom Statskog til Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt. Skogsdrift administreres av Statskog i samråd med Forsvaret. I skyte- og øvingsfeltet drives det ikke utstrakt skogsdrift, men det taes ut noe ved (pers. med. STATSKOG/Fjelltjenesten i Sør-Varanger).

Utsetting/flytting av fisk: Generelt for Høybuktnoen gjelder at fisk ikke må flyttes til vann uten nærmere vurdering av fagfolk, dersom man ønsker å opprettholde opprinnelige fiske- og planktonsamfunn, i henhold til biologisk mangfold-konseptet. Spesielt gjelder dette fisketomme vann, som kan inneha særegne planktonfaunaer. Utsetting uten tillatelse fra Fylkesmannens miljøvernavdeling er ikke tillatt.

Andre aktiviteter. Planlagte inngrep som faller inn under militær infrastruktur (veier, bygninger o.s.v.) innenfor skyte- og øvingsfeltet, må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Masseuttak, grøfting og/eller gjenfyllinger vil kunne ha stor negativ innvirkning på biologisk mangfold enten direkte gjennom inngrepet eller indirekte gjennom langtidseffekter av negativ art. Et eksempel kan være en grøfting som langsomt drenerer et større våtmarkssystem som ikke er direkte berørt av selve grøftingen. Slike effekter kan ha like stor negativ innvirkning på biologisk mangfold som et direkte arealinngrep i selve leveområdet/naturtypen.

Under det enkelte sammenveide området vil det bli gitt forvaltningsråd for de aktuelle tema som er nevnt ovenfor. Forvaltningsrådene er også presentert i Tabell 1.

3.5.2 Beskrivelse av sammenveide områder med forvaltningsråd

På de neste sidene følger beskrivelse av de sammenveide områdene som er identifisert i dette arbeidet.

Lokalitet	1. Dálasjeaggi - Tennvatn
Verdisetting	B - Viktig område for biologisk mangfold
Areal(daa)	4498.7

Området består av naturtypeområdene Dálasjeaggi og Ceresjeaggi, samt viltområdet Tennvatn og områdene mellom disse lokalitetene. På Dálasjeaggi, i tilknytning til Dalasjavri, hekker det svømmesnipe, brunnakke og krikvand. Havelle (bør overvåkes) og toppand ble sett på vannet ved befaring i 2003, men det er usikkert om de hekker. Tennvatnet (Čearretjavri) er en mulig hekkeplass for smålom (hensynskrevende). Arter med viltvekt innen det sammenveide området omfatter bl.a. lirype, brunnakke, krikvand, småspove og grønnstilk (alle med viltvekt 2). Spesielt i de sørlige delene av området er det kjørespor i myrlendt terreng, men skadene er størst i ytterkant av myra.

Sammenveid verdi er satt til **viktig**.

Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold:

Forflytning av større grupper (over lags størrelse) i hekketiden mellom 1. mai og 31. juli er ikke tillatt. Leirslagning er ikke tillatt i samme periode.

Kjøring skal avgrenses til eksisterende løypenett i barmarkssesongen. Kjøring i fuktig/myrlendt terreng er ikke tillatt for å redusere fare for drenering av myrområdene. I fuktig terreng der kjøring må foregå (eksisterende løyper), skal det legges ut kjørematter. Skadene skal forsøkes reparert.

Minimumshøyde for flyging er 300 ft. Amfibiekjøretøy er ikke tillatt i samme periode. Bruk av enkeltbåter uten motor er tillatt, men ilandstigning på holmer er forbudt fra isgang til 31. juli.

Ellers skal inngrep minimaliseres.

*Dálasjeaggi.
Foto: Ellen Elverland ©.*

Lokalitet	2. Straumen-Straumsbukta
Verdisetting	B – Viktig område for biologisk mangfold
Areal(daa)	1241.8

Dette sammenveide området berører skytefeltet i strandsonen, men de viktige kvalitetene er knyttet til marine arealer. Området er en sammenknytning av naturtypeområdene Straumen og Straumsbukta i Langfjorden. Langfjorden er i seg selv en viktig naturtype (poller, I05), men blir ikke behandlet her. Straumen er eksempel på den marine naturtypen Sterke tidevannsstrømmer (I02), med forekomster av dykkender. Straumsbukta er ei grunn vik med forekomster av vilt som tyder på en godt utviklet undervannseng (sangsvane (sjelden) og sædgås (hensynskrevende)), selv om disse opptrer sporadisk. Det sammenveide området er således et viktig område for andefugl deler av året, samtidig som det omfatter viktige naturtyper.

Det sammenveide området er derfor klassifisert som **viktig** for biologisk mangfold.

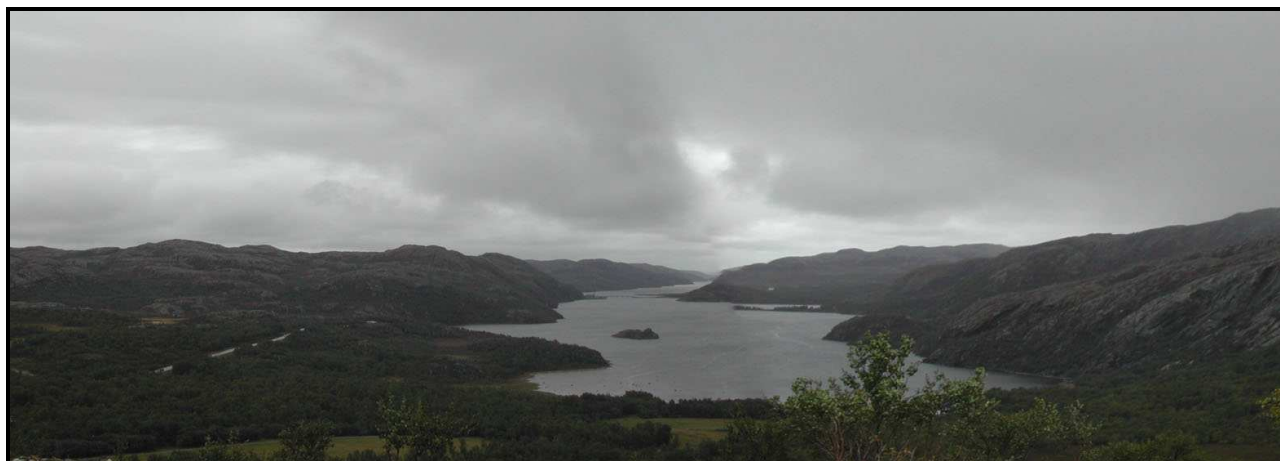
Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold::

Ferdsel skal avgrenses i Straumsbukta og ved Straumsholmen etter isgang, både med båt og til lands:

Forflytning av større grupper (over lags størrelse) mellom 1. mai og 15. juni, samt 1. august til 15. september er ikke tillatt. All leirslagning er ikke tillatt i samme perioder. Minimumshøyde for flyging er 300 ft i samme perioder. Amfibiekjøretøy er ikke tillatt i samme perioder. Bruk av enkeltbåter er tillatt ved forsiktig bruk, men ilandstigning på holmer er forbudt fra 1. mai til 31. juli.

Skog mot strandsonen skal ikke hogges.

Ellers skal inngrep minimaliseres.

Inn Langfjorden. Straumsbukta sees nedenfor jordene. Straumen ligger skjult til venstre for holmen. Foto: Ellen Elverland ©.

Lokalitet	3. Høybukt - Makksjermyran
Verdisetting	B - Viktig område for biologisk mangfold
Areal(daa)	2410

Det sammenveide området tilsvarer naturtypelokaliteten med samme navn (10028). Området har viktige kvaliteter som naturtype (rikmyr og sumpskog), men er dårlig undersøkt botanisk. Frodig bjørk-vier oreskog med sumpskogspreg kanter myra. Forekomster av viltarter med viltverdi trekker verdien opp for lokaliteten, for eksempel myrsnipe og storspove. Arter knyttet til frodig krattskog og kantsoner, som hagesanger og sivsanger, ble funnet på lokaliteten.

Forekomst av rikmyr, sumpskog og myrsnipe er utslagsgivende for områdets verdi som **viktig** for biologisk mangfold. Dette tilsvarer vurderingen for naturtypeområdet.

Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold::

Forflytning i hekketiden mellom 1. mai og 15. juli er ikke tillatt. Leirslagning er ikke tillatt i samme periode.

Kjøring skal avgrenses til eksisterende løypenett i barmarkssesongen. Kjøring i fuktig/myrlendt terreng er ikke tillatt for å redusere fare for drenering av myrområdet. I fuktig terreng der kjøring må foregå (eksisterende løyper), skal det legges ut kjørematter. Skadene skal forsøkes reparert.

Hogst er ikke tillatt i området. Hogst i direkte tilknytning til området skal avklares med miljøoffiser.

Drenering innenfor området er ikke tillatt. Drenering som kan berøre området skal vurderes av miljøoffiser, eventuelt fagpersonell ved behov.

Minimumshøyde for flyging er 300 ft.

Ellers skal inngrep minimaliseres.

Lokalitet**4. Suolojavri****Verdisetting****C – Lokalt viktig område for biologisk mangfold**

Areal(daa)

571.9

Det sammenveide området tilsvarer viltområdet Suolojavri. Suolojavri er et fjellvann og ligger i et nokså karrig landskap med minimalt med jordsmonn.

Vannet kan imidlertid være viktig for noen viltarter (vannfugl), noe som gir vannet lokalt viktig verdi i BM-sammenheng. Det har vært hekkeområde for storlom (hensynskrevende) tidligere, sist i 2000. Det er noe usikkert om arten fremdeles hekker ved dette vannet, og den ble ikke observert juli 2003. Av andre arter med høyere viltvekt hekker det noen par fiskemåser og rødnebbterne på holmene i vannet. Havelle (bør overvåkes) ses regelmessig i vannet, og hekker etter all sannsynlighet også her.

Forekomstene av rødlistede arter er avgjørende for verdisettingen av dette området. Siden havelle (bør overvåkes) ikke er påvist hekkende, og da storlom (hensynskrevende) tilsynelatende ikke hekker hvert år, vurderes området som **lokalt viktig** for biologisk mangfold.

Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold:

Forflytning av større grupper (over lags størrelse) i hekketiden mellom 1. mai og 31. juli er ikke tillatt. Leirslagning er ikke tillatt i samme periode for grupper over lags størrelse.

Kjøring skal avgrenses til eksisterende veg-/løypenett i barmarkssesongen.

Minimumshøyde for flyging er 300 ft. Amfibiekjøretøy er ikke tillatt 1. mai og 31. juli. Bruk av enkeltbåter uten motor er tillatt, men ilandstigning på holmer er forbudt fra isgang til 31. juli.

Ellers skal inngrep minimaliseres.

Lokalitet	5. Hifjell - Sukkertoppfjell
Verdisetting	B - Viktig område for biologisk mangfold
Areal(daa)	17431.9

Lokaliteten er et større fjellområde oppe på Váhçir. Det sammenveide område består av viltområdene Sukkertoppfjell og Hifjell – Holmvatnet. I det første er det registrert storlom (hensynskrevende), svartand (bør overvåkes) og havelle (bør overvåkes), mens Hifjell- Holmvatnet har knyttet verdier til jaktbart vilt. Denne viltlokaliteten har tidvis store forekomster av fjellrype og hare. Fjellområdet er nokså forblåst, noe som er en fordel for disse artene vinterstid.

Ingen av de rødlistede artene er tallrike eller klassifisert med høyeste truethetskategori. Området vurderes derfor som **viktig** for biologisk mangfold.

Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold:

Rekognosering av miljøoffiser eller annet kvalifisert personell anbefales 01-mai-31.juli i forkant av større øvelser for å identifisere sårbare områder som krever restriskjoner. Vann med hekkende, rødlistede arter skal skjermes innenfor en buffersone på 100 meter.

Kjøring skal avgrenses til tørre områder i barmarkssesongen. Kjøring i fuktig/myrlendt terreng er ikke tillatt for å redusere fare for drenering av myrområdene. Områder med kratt og krattskog skal spares i størst mulig grad, da arealene av disse er små, og fungerer som viktige lommer for vilt i landskapet. I fuktig terreng der kjøring må foregå (eksisterende løyper), skal det legges ut kjørematter. Kjørespor i fuktig terreng skal repareres.

Minimumshøyde for flyging er 300 ft. Bruk av amfibiekjøretøy er ikke tillatt 1.mai – 31.juli. Forsiktig bruk av enkeltbåter er tillatt, men landing på holmer er ikke tillatt fra isgang til 31.juli.

Ellers skal inngrep minimaliseres.

Lokalitet**6. Sandnesdalslia****Verdisetting****C – Lokalt viktig område for biologisk mangfold**

Areal(daa)

17513

Lokaliteten er et stort område nordvest for Sandnesdalen, som tilsvarer viltområdet Sandnesdalslia. Bestanden av hare, lirype og fjellrype virker å være god. Det ble observert rødrev og jaktfalk (sårbar), den sistnevnte jaktende i området, noe som er gode indikasjoner på høye vilttettheter. Fjæreplytt (norsk ansvarsart) er funnet hekkende i området. Landskapet er karrig, med svært lite jordsmonn, men på denne delen av Váhčir er det mer vier- og dvergbjørkkraut enn ellers.

Viltressursene er avgjørende for verdisettingen av dette området som **lokalt viktig** for biologisk mangfold.

Forvaltningsråd for opprettholdelse av biologisk mangfold:

Rekognosering av miljøoffiser eller annet kvalifisert personell anbefales 01-mai-31.juli i forkant av større øvelser. Vann med hekkende, rødlistede arter skal skjermes innenfor en buffersone på 100 meter.

Kjøring skal avgrenses til tørre områder barmarkssesongen. Kjøring i fuktig/myrlendt terreng er ikke tillatt for å redusere fare for drenering av myrområdene. Områder med kraut og krattskog skal spares i størst mulig grad, da arealene av disse er små, og fungerer som viktige lommer for vilt i landskapet. I fuktig terreng der kjøring må foregå (eksisterende løyper), skal det legges ut kjørematter. Kjørespor i fuktig terreng skal repareres.

Minimumshøyde for flyging er 300 ft. Bruk av amfibiekjøretøy er ikke tillatt 1.mai – 31.juli. Forsiktig bruk av enkeltbåter er tillatt, men landing på holmer er ikke tillatt fra isgang til 31.juli.

Ellers bør unødige inngrep minimaliseres.

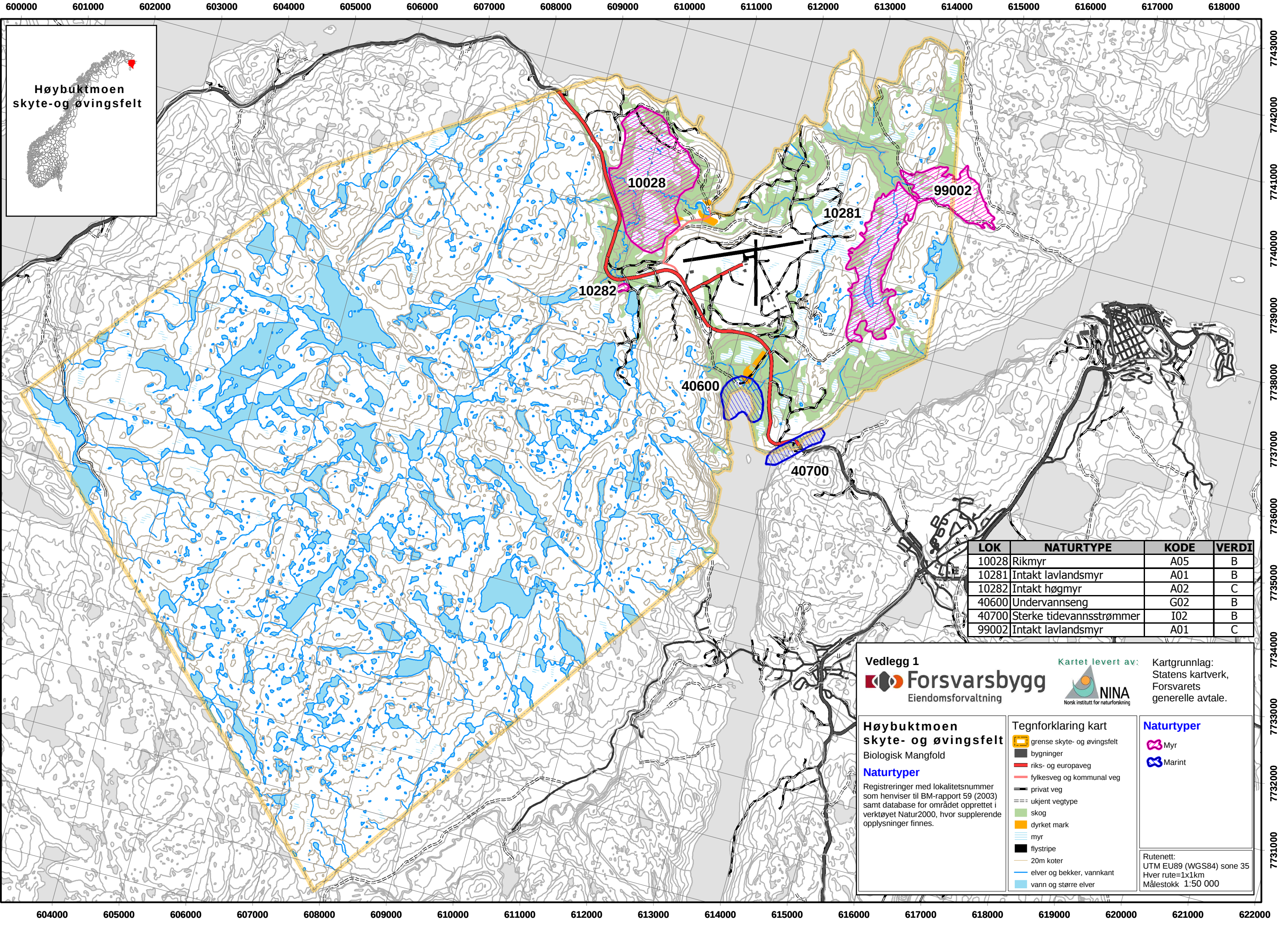
Fjellandskap på Váhčir. Det er svært lite jordsmonn, og dermed begrenset med vegetasjon på fjellplatået. Foto: Ellen Elverland ©.

Tabell 1. Forvaltningsråd til aktiviteter i de prioriterte områdene for biologisk mangfold i Høybuktnoen skyte- og øvingsfelt. For mer utfyllende forvaltningsråd for hvert område se punkt 3.5.2. Der det er tvil om betydningen av forvaltningsrådet, henvises det til den nærmere beskrivelsen under sammenveide områder, eventuelt miljøoffiser / fagpersonell. Miljøoffiser kan være behjelpelig med råd om hvordan tiltak minimaliseres. Med andre fysiske inngrep menes inngrep som latrinegraving og hogging av raier til kamuflasjeformål, dersom annet ikke er bemerket. Med større grupper menes enheter over lags størrelse.

Forvaltnings- område	Ferdsel	Leirslagning	Kjøring med motoriserte kjøretøy	Helikopter/ fly (overflyving)	Amfibiekjøre- tøy	Enkeltbåter	Skog- bruk/ hogst	Andre fysiske inngrep	Skjøtsel	Rehabilitering
1. Dallasjeaggi – Tennvatn	Ikke tillatt 1.mai-31.juli for større grupper.	Ikke tillatt 1.mai-31.juli.	Avgrenses til eksisterende løypenett i barmarkssesongen	Minimums- høyde 300 fot.	Ikke tillatt i perioden 01- mai-31.juli	Forsiktig bruk tillatt, men landing på holmer ikke tillatt fra isgang til 31.juli.	-	Unødige inngrep minimaliseres	Kjørematter skal legges ut i våte partier av kjøreløyper .	Kjørespor skal repareres, spesielt i fuktige områder.
2. Straumen- Straumbukta	Ikke tillatt 1.mai-15.juni og 1.august- 15.september for større grupper.	Ikke tillatt 1.mai-15.juni og 1.august- 15.september.	-	Minimums- høyde 300 fot.	Ikke tillatt.	Forsiktig bruk tillatt, men landing på holmer ikke tillatt fra 1. mai til 31.juli.	Skog mot strand- sonen skal ikke hogges.	Unødige inngrep minimaliseres	-	-
3. Høybukt- Makksjermyran	Ikke tillatt 1.mai-31.juli for større grupper.	Ikke tillatt 1.mai-31.juli.	Avgrenses til eksisterende løypenett/ veg i barmarks-sesongen	Minimums- høyde 300 fot.	-	-	Krattskog/ rikskog skal ikke hogges.	Unødige inngrep mini- maliseres. Drenering er ikke tillatt.	-	Kjørespor skal repareres, spesielt i fuktige områder.
4. Suolojavri	Ikke tillatt 1.mai-31.juli for større grupper.	Ikke tillatt 1.mai-31.juli for større grupper.	Avgrenses til eksisterende løypenett/veg i barmarkssesongen	Minimums- høyde 300 fot.	Ikke tillatt i perioden 01- mai-31.juli	Forsiktig bruk tillatt, men landing på holmer ikke tillatt fra isgang til 31.juli.	-	Unødige inngrep minimaliseres	-	-
5. Hifjell- Sukkertoppfjell	Tillatt, men rekogno- sering av miljøoffiser anbefales 01- mai-31.juli	Tillatt, men rekogno- sering av miljøoffiser anbefales 01- mai-31.juli	Avgrenses til tørre områder i barmarkssesongen	Minimums- høyde 300 fot.	Ikke tillatt i perioden 01- mai-31.juli	Forsiktig bruk tillatt, men landing på holmer ikke tillatt fra isgang til 31.juli.	-	Unødige inngrep minimaliseres	Kjørematter skal legges ut i våte partier av kjøreløyper .	Kjørespor skal repareres, spesielt i fuktige områder.
6. Sandnesdalslia	Tillatt, men rekogno- sering av miljøoffiser anbefales 01- mai-31.juli	Tillatt, men rekogno- sering av miljøoffiser anbefales 01- mai-31.juli	Avgrenses til tørre områder i barmarkssesongen	Minimums- høyde 300 fot.	Ikke tillatt i perioden 01- mai-31.juli	Forsiktig bruk tillatt, men landing på holmer ikke tillatt fra isgang til 31.juli.	-	Unødige inngrep minimaliseres	Kjørematter skal legges ut i våte partier av kjøreløyper .	Kjørespor skal repareres, spesielt i fuktige områder.

4 LITTERATUR

- Direktoratet for Naturforvaltning 2004. DN's Rovbase; <http://dnweb5.dirnat.no/rovbase>.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2001. Kartlegging av marint biologisk mangfold. DN-håndbok 19.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2000. Kartlegging av ferskvannslokaliteter. DN-håndbok 15.
- Direktoratet for Naturforvaltning 2000. Viltkartlegging. DN-håndbok 11.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 1999a. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 3:1-161.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 1999b. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13.
- Forsvarsbygg 2002a. Kravspesifikasjon for kartlegging av biologisk mangfold i Forsvarets områder. 1-32.
- Forsvarsbygg 2002b. Avtale om forvaltning av skog, vilt og fisk på Forsvarets eiendommer. 1-5 + vedlegg.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper for Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.
- Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. Truede vegetasjonstyper i Norge. NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. Bot. Ser. 2001-4:1-231.
- Lid, J. & Lid, D. T. 1994. Norsk flora. 6. utgåve ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget. Oslo. 1040 s.
- Systad, G., Strann, K.B. og Frivoll, V. 2004. Biologisk Mangfold i Sør-Varanger kommune. NINA oppdragsmelding 829.

LOK	NATURTYPE	KODE	VERDI
10028	Rikmyr	A05	B
10281	Intakt lavlandsmyr	A01	B
10282	Intakt høgmyr	A02	C
40600	Undervannseng	G02	B
40700	Sterke tidevannsstrømmer	I02	B
99002	Intakt lavlandsmyr	A01	C

Vedlegg 1

 Forsvarsbygg
Eiendomsforvaltning

Kartet levert av:
 NINA
Norsk institutt for naturforskning

Kartgrunnlag:
Statens kartverk,
Forsvarets
generelle avtale.

**Høybuktnøen
skyte- og øvingsfelt**
Biologisk Mangfold

Naturtyper

Registreringer med lokalitetsnummer
som henviser til BM-rapport 59 (2003)
samt database for området opprettet i
verktøyet Natur2000, hvor supplerende
opplysninger finnes.

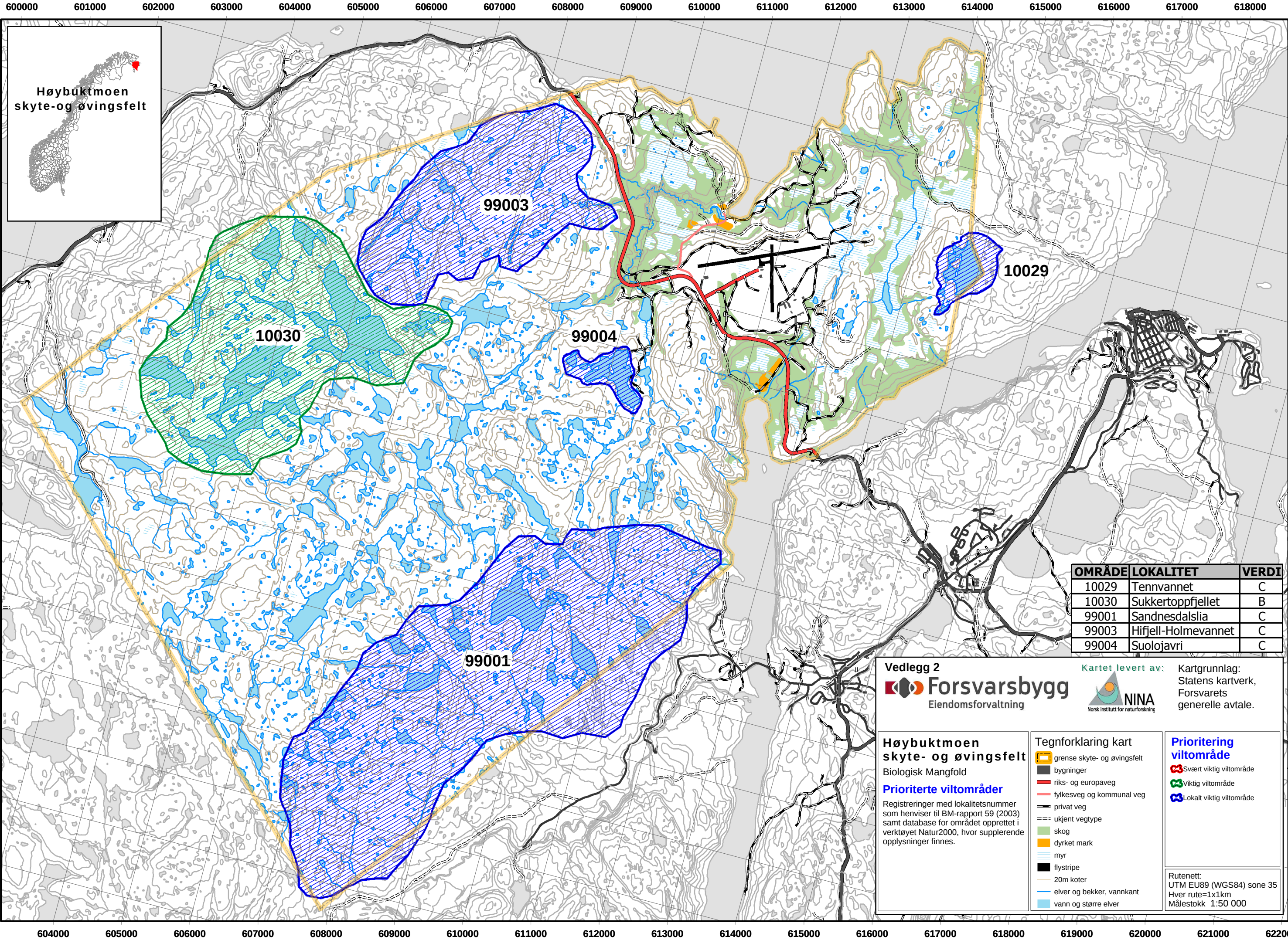
Tegnforklaring kart

- grense skyte- og øvingsfelt
- bygninger
- riks- og europaveg
- fylkesveg og kommunal veg
- privat veg
- ukjent vegtype
- skog
- dyrket mark
- myr
- flystripe
- 20m koter
- elver og bekker, vannkant
- vann og større elver

Naturtyper

- Myr
- Marint

Rutenett:
UTM EU89 (WGS84) sone 35
Hver rute=1x1km
Målestokk 1:50 000

OMRÅDE	LOKALITET	VERDI
10029	Tennvannet	C
10030	Sukkertoppfjellet	B
99001	Sandnesdalslia	C
99003	Hifjell-Holmevannet	C
99004	Suolajavri	C

Vedlegg 2
Forsvarsbygg
Eiendomsforvaltning

Kartet levert av:
NINA
Norsk institutt for naturforskning

Kartgrunnlag:
Statens kartverk,
Forsvarets
generelle avtale.

Høybuktkmoen skyte- og øvingsfelt

Biologisk Mangfold

Prioriterte viltområder

Registreringer med lokalitetsnummer
som henviser til BM-rapport 59 (2003)
samt database for området opprettet i
verktøyet Natur2000, hvor supplerende
opplysninger finnes.

Tegnforklaring kart

- grense skyte- og øvingsfelt
- bygninger
- riks- og europaveg
- fylkesveg og kommunal veg
- privat veg
- ukjent vegtype
- skog
- dyrket mark
- myr
- flystripe
- 20m koter
- elver og bekker, vannkant
- vann og større elver

Prioritering viltområde

- Svært viktig viltområde
- Viktig viltområde
- Lokalt viktig viltområde

Rutenett:
UTM EU89 (WGS84) sone 35
Hver rute=1x1km
Målestokk 1:50 000

